

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1315967/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב ציון לודאילוח

המערער: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אברהם גולובנצין)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אוסנת מלכה ועו"ד מאירה אזרד)

הנדון: חיוב כתובה כשהוכיח סופה של התנהלות הבעל על תחילתה ועל אשמתו בגירושין; זכויות שמכוח החוק המתקזזות מן הכתובה לעומת כאלה שאינן מתקזזות; חישוב הקיזוז לאחר קביעת סכום הכתובה בהתחשב בטענת כתובה מוגזמת

פסק דין

לפנינו ערעור על פסיקות בית הדין האזורי מתאריך א' בטבת התשע"ט (9.12.18) ומתאריך כ"ד בניסן התשפ"א (6.4.21) שלפיהן המערער חייב לשלם למשיבה סך של 240,000 ש"ח עבור כתובה שבה נרשם סך של 810,000 ש"ח, האישה לא הגישה ערעור על קביעה זו.

הפסיקה הראשונה ניתנה כהחלטה עקרונית, שהבעל חייב בתשלום הכתובה, והשנייה ניתנה רק לאחר סיום ההליך הרכושי, שהתנהל בבית המשפט לענייני משפחה. בהחלטה השנייה קיזז בית הדין האזורי מדמי הכתובה את מה שלפי דעתו יינתן לאישה רק מכוח החוק, ולא על פי ההלכה. יש להוסיף שעיון בהחלטת בית המשפט מעלה שבית המשפט אימץ את הפשרה אליה הגיעו הצדדים בתביעת האישה לאיזון משאבים ובתביעות נוספות, הסכם פשרה זה שונה מהקביעות שקבע האקטואר שעל פיהן הייתה האישה אמורה להעביר לבעל סכום כסף לצורך האיזון ועל פי ההסכם על הבעל היה לשלם סכום כסף בגין תביעותיה.

עילות הערעור המרכזיות שבפי המערער הן שתיים – האחת נוגעת לעצם חיובו בכתובה, והשנייה נוגעת לתחשיב הסופי שערך בית הדין שלפיו חייב את המערער בתשלום הסך הנ"ל – ולהלן נתייחס אליהן בנפרד.

א. חיוב המערער בכתובה

המערער טוען נגד חיובו בכתובה שלל טענות שהמכנה המשותף לכולן הוא שגה בית הדין האזורי בשעה שקבע שהמערער בגד באשתו, ועזב את ביתו לחיק אישה זרה בעוד הצדדים נשואים וחולקים דירה משותפת וכי כמו כן שגה בית הדין האזורי בשעה שדחה את טענותיו העובדתיות באשר להתנהלות האישה במהלך שנות הנישואין.

בית הדין עיין בכתב הערעור, שמע באורך רוח את טענותיו של המערער בדיון בעניין זה והגיע למסקנה שכערכאת ערעור אינו צריך להתערב בקביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בסעיף (ב) לתקנה קלה מתקנות הדיון נקבע שעילת ערעור סביב קביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי תצדיק את התערבות ערכאת הערעור רק כאשר יצביע המערער על שמדובר בטעות הנראית לעין בקביעת העובדות. ההתרשמות הישירה של הערכאה הדיונית שמלווה את ההליך זמן רב עדיפה על של ערכאת הערעור הפוגשת את הצדדים לזמן קצר וללא הליך דיוני של טענות ומענות והוכחות.

מעבר לאמור: במה שמונח לפנינו – לא רק שלא מצאנו טעות הנראית לעין בקביעת העובדות, אלא אף טעות הנסתרת מן העין ונעלמת ממנו לא מצאנו. פשוט לנו שתביעת הגירושין שהגיש המערער באה לעולם לאחר שגמלה בדעתו ההחלטה לחלוק את חייו עם אישה אחרת ולא עם אשת נעוריו, וכפי שעשה מייד לאחר הגירושין בפועל (כשנשא את אותה אישה בנישואין רשמיים כחודש לאחר סידור הגט), והוכיח סופו על תחילתו ללא שום ספק.

ויעוין תשובת הרשב"א (חלק א סימן תקצו) שמי שנשא את מי שנטען עליה – הוכיח סופו על תחילתו שיש ממש בטענות. וכן כתב הרדב"ז בשו"ת (חלק ג סימן תתעג (תלא)) שהביא את דברי הרשב"א להלכה ולמעשה, שמי שיצא עליו קול שהוא מסרך דרכיו ולאחר מכן נשא את הנטענת לאישה, הרי שבמעשה זה חיזק את הקול. ויעוין בשו"ת אבני שיש (חלק א סימן עה) שכתב שאף מי שיחלוק על הרשב"א יחלוק דווקא אם מקור הלעז והרינונים הוא מאחרים, והבעל נכשמדובר ברינון על האישה לא האמין להם, והמשיך לחיות עם אשתו אבל במקום שנחשדה על ידי הבעל בעצמו, לכל הדעות אם נשאה אותו נטען יש בזה כדי להוכיח שהחשד אמת הוא. עיין שם.

טענת נוספת של המערער היא נגד שטר הכתובה, כשהוא מציג את העתק הכתובה שבו חסר סכום הכתובה. טענה זו – היה ראוי שלא תועלה כלל. האישה הציגה לצורך התביעה את שטר הכתובה המקורי שכתוב כתקנו, והוא הבסיס לתביעה ולחיוב. הדבר פשוט שפסול בהעתק הכתובה אינו משליך על כשרות המקור. העסקת בית הדין הנוכחי במה שכבר נטען ונדחה – מסיבות שגם בא כוח המערער יודע ומבין אותן לאשורן – היא היתממות בולטת, היה ראוי לחייב בעבורה בהוצאות משפט, ורק לפני משורת הדין נימנע מכך.

מעבר לכל האמור:

הערעור כנגד החיוב העקרוני הוא ערעור על פסיקה שניתנה לפני למעלה משנתיים, כבר בא' בטבת התשע"ט (9.12.18), שלא הוגש עליה ערעור, והיא נחלטה כבר בשעתה. טענת המערער שלא הגיש ערעור בזמנו כי הפסיקה עדיין לא הייתה להחלטה שיש בה הוראה מעשית לחיוב כיוון שהיא הושהתה עד לקבלת ההכרעה בעניינים הרכושיים – אף היא היתממות. על המערער היה להגיש לפחות בקשה, בשעתו, ולומר בה שבכוונתו לערער על ההחלטה בבוא העת. אף כעת לא הגיש המערער בקשת רשות ערעור, כמצופה, כדי שיתאפשר לו להגיש ערעור על פסיקה מלפני שנתיים. יש לנו להניח שהמערער ניסה (הוא או בא כוחו) את שיטת 'מצליח', שמא בכל זאת ידון בית הדין ידון בערעור לשמע הטענות המרעישות שיוצגו בפניו.

ובכן, בהצטרף כל הנימוקים שלעיל, בית הדין דוחה את הערעור באשר לחיובו העקרוני של המערער בתשלום כתובה.

ב. גובה תשלום הכתובה

המערער טען נגד התחשיב של בית הדין בתשלום הכתובה בהיותה כתובה מוגזמת (810,000 ש"ח) כשהוא מצטט מספר גדול של פסקי דין שקבעו סכומים נמוכים בהרבה (מעבר ל-120,000 ש"ח או אף מעבר ל-40,000 או 36,000) לכתובה מוגזמת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין מבהיר שמבלי להיכנס לשאלה, אם הסכום הנ"ל הוא בכלל כתובה מוגזמת ומופרזת (שגם על זה יש חולקים): באשר לשאלה מהו הסכום החלופי שיש לחייב בכתובה מוגזמת – אין בזה מסמרות נטועים, ואין פסיקת בית דין אחד מחייבת את האחר. הדבר נתון לשיקול דעתו של בית הדין שהתביעה הונחה לפניו שבמסגרת שיקול דעתו נכנסים שיקולים וגורמים רבים שבכללם היכולת הכלכלית של הבעל, אורך הנישואין, נסיבות הגירושין עצמם ועוד. הואיל וכך, בית הדין הנוכחי, בדרך כלל, לא יתערב בשיקוליו של בית הדין האזורי כשהחלטתו ניתנה על דרך הפשרה, ובפרט מאחר שסכום של 240,000 ש"ח הוא סכום סביר ואינו מופרז בנסיבות תיק זה וכשמנגד האישה – גם היא לא ערערה על סכום זה.

הקדמה

(א) מועד פירעון הכתובה מן הדין והיחס בינו לבין הליכי האיזון ויישומם

בתחילת דברינו בעניין סכום הכתובה חובה להדגיש:

חיוב כתובה הוא חוב גמור שזמן פירעונו עם הגירושין וכדאיתא באבן העזר (סימן צג סעיף א). ונחלקו הראשונים אם מותר לבעל לתת לאישה גט פיטורין כשאין בידו לפרוע את הכתובה מיידית (ועיין באבן העזר סימן קיט סעיף ו).

מכיוון שהבהרנו שזמן פירעון חוב הכתובה הוא עם סידור הגט, משכך שיעור חיוב זה צריך להיקבע בעת הגירושין, מכיוון שחובה לשלם הכתובה באותה עת ואין לעכב את פירעונה עד שייערך האיזון בפועל. אכן אם האיזון נערך לפני הגירושין, בעת הגירושין יקבע איזה סכום ישלם הבעל, אם את סכום הכתובה (כשתשלום האיזון שהבעל צריך לשלם פחות משיעור הכתובה, או כשבמסגרת האיזון האישה חייבת לשלם לבעל, ואז סכום זה יופחת מכתובתה) או את דמי האיזון (כשערכם עולה על דמי הכתובה).

אך אם בעת הגירושין לא הסתיימו עדיין הליכי האיזון, חובה על הבעל לשלם סכום הכתובה מיידית, ולכשיושלם הליך האיזון ייקבע אם עליו לשלם מעבר לסכום זה את שיעור האיזון, אם האישה חייבת לשלם לו דמי איזון, או שיצא ידי חובתו במה ששילם הכתובה: אם סכום הכתובה עולה על דמי האיזון יצא ידי חובתו בתשלום הכתובה ואינו צריך לשלם גם דמי איזון, אך אם הסכום שחייב הבעל לאישה במסגרת איזון המשאבים עולה על סכום הכתובה, הבעל ישלם לאישה רק את הסכום העודף על דמי הכתובה ולא את כל דמי האיזון.

והנה בר מדין, בחוות דעת אקטוארית מוצגות בדרך כלל שתי הצעות לאיזון: ההצעה האחת היא איזון משאבים מידי וכולל, במקרה כזה מהווים את הזכויות העתידיות וקובעים סכום עכשווי שיינתן עתה, כשלאחר מכן יישארו בידי כל צד הזכויות הרשומות על שמו והוא יקבלן לכשיגמלו. וההצעה השנייה היא איזון עכשווי של מה שאפשר לממש ולאזן עתה, ואיזון נדחה שבמסגרתו יקבל כל צד מחצית הזכויות של חברו לעת שייגמלו. בהצעה השנייה אין לחייב צד אחד להוון ולשלם עתה סכום כספי נכבד בתמורה לזכויות שיקבל בעתיד – דרך זו היא דרך המלך והיא הנכונה על פי דין תורה וגם על פי הפסיקה האזרחית. ואכן זוהי הדרך הנבחרת על ידי הצדדים בדרך כלל, ואין אפשרות לכפות צד שאינו מעוניין לערוך היוון.

אומנם מה שכתבנו נכון לגבי קבלת זכויות שנצברו והן ברות-חלוקה על פי חוק יחסי ממון והוראותיו בדבר איזון המשאבים, שחלקם ראויים למימוש עתה וחלקם – לאחר זמן, ואין אפשרות לחייב את הקדמת מימוש הזכויות. עם זאת אף במקרים כאלו, אם האישה זכאית לקבל כתובתה, אלא שאנו אומרים לה "אם רצונך לקבל את הזכויות שבאיזון לא תוכלי לקבל זכויות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כפולות – גם מה שמגיע לך כפירעון כתובה על פי דין תורה וגם מה שמגיע במסגרת איזון המשאבים על פי חוק: זכותה של האישה לדרוש לקבל על כל פנים את כל סכום כתובתה עתה מיידית, עם הגירושין, כפי שקובע דין תורה, אף שסכום זה עולה על הסכום העכשווי שהיא אמורה לקבל לעת הזאת במסגרת איזון המשאבים, שהרי זמן פירעון הכתובה כבר הגיע. אלא שלאחר זמן כשתרצה לקבל את יתרת מה שמגיע לה במסגרת איזון המשאבים – בזה נימא שתחילה יש לקזז מהסכומים העתידיים הללו את מה שכבר קיבלה בכתובתה, ורק את הסכום המגיע לה מעבר לסכום הכתובה היא תקבל כשייגמלו זכויות הבעל בעיתן ובזמנן.

ונראה שבמקרים אלו אם דמי הכתובה שווים לסכום המהוון שבהצעת האקטואר, כיוון שזכותה של האישה לדרוש תשלום הכתובה מיידית, ממילא זכותה לדרוש ולבחור את דרך ההיוון, שהרי חיוב זה חל כבר עתה במסגרת חיוב הכתובה. במקרה כזה הבעל לא יכול לעכב את קבלת הסכום השווה לכתובתה. גם הבעל יכול לומר לאישה "מכיוון שאני חייב בתשלום כתובתך מיידית, אני בוחר בחלופה של ההיוון: תקבלי את זכויותייך עתה, ובעתיד לא יהיו לך זכויות בזכויותיי לכשיגמלו". כמו כן אם הסכום שמגיע לאישה במסגרת איזון המשאבים בין עתה ובין בעתיד עולה בהרבה על סכום כתובתה – חובה על הבעל לשלם את כתובתה מיידית: סכום זה ירד מזכויותיה העכשוויות והעתידיות, ואת שארית הסכום המגיע לאישה במסגרת איזון המשאבים, ייחשב האקטואר וינתן צו לחלוקה פנסיונית בהתאם – לא על כל זכויות הבעל שנצברו בתקופת השיתוף, אלא על חלקה היחסי של האישה מתוך הזכויות שזכותה לקבל בעת האיזון. (למשל: אם זכותה לקבל מחצית מהפנסיה של הבעל ומקופות הגמל בעת שיגמלו, והאישה כבר גבתה במסגרת כתובתה סכום מסוים, סכום זה יורד מהסך הכולל של הזכויות וחלקה בזכויות אלו לא יהיה 50% אלא פחות משיעור זה, בהתאם.)

יש להוסיף עוד את שכבר הזכיר בית הדין בפסק דינו, שאף שמנהג בתי הדין שלא להגבות כתובה וגם זכויות המגיעות במסגרת איזון המשאבים, במה דברים אמורים? בזכויות שצבר הבעל ורשומות על שמו, שבהן יש לאישה זכות רק מכוח החוק והמנהג ולא משורת הדין, אך בנכסים הרשומים על שמו ועל שמה, שבהם יש לה זכויות מעיקר הדין כשותפה, כגון דירה, מכונית, חשבון בנק, חסכונות וכו' הרשומים על שם שניהם – בהם תקבל האישה את המחצית הרשומה על שמה משורת הדין, ואין זה גורע מזכותה לקבלת כתובה מלבד זכויות אלו.

(ב) מועד ההכרעה בעניינים אלה וביתר העניינים הנלווים לגירושין – לפני הגירושין או לאחריהם
ועיין עוד בסדר הגט שעניין זה של חיוב הכתובה צריך להיקבע עוד לפני סידור הגט. הטעם לכך הוא מפני החשש שייתכנו מקרים שבהם עלולה לעלות טענה מצד הבעל לאחר הגירושין שאם מלכתחילה היה יודע שיחויב בכתובה, לא היה מגיע לידי גירושין אלא היה משקיע מאמץ רב יותר לבחון שלום בית. מאחר שהכתובה ביסודה נועדה להכביד על הגירושין ולהביא לבחינה נוספת של האפשרות לשלום בית, יש יסוד לטענה העלולה להישמע בעתיד שאילו הבעל היה יודע שיחויב בתשלום הכתובה לא היה נותן גט. על כן נקבעה ההלכה ברמ"א כאמור לעיל. אומנם נראה שבמקום שברור לבית הדין שכלה ונחרצה עם הבעל לגרש את אשתו והדבר אינו בר-שינוי, כגון שנתן עינו באחרת וקשר עימה קשרים (כבנידון דידן), אזלא לה סברה זו, שגם לאחר זמן לא ייאמן בטענה זו, ואין מקום לחשוש שיערער על הגט בטיעון שוודאי לא יהיה נאמן בו.

ואכן בספר בנין ציון (להג"ר יעקב עטלינגר ז"ל, חלק א סימן קמד) כתב שיש מצבים שבהם אפשר לסדר הגט לפני הכרעה בנושא הכתובה. דבריו נאמרו במקרים חריגים שבהם בית הדין נוכח שקיים אילוץ להתגרש ללא דיחוי וכי מוטב לדחות את הדיון בשאלת זכאות האישה לכתובה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר הגירושין מאחר שעוכב הגירושין עלול להביא להשלכות בעייתיות חמורות. אך גם בנסיבות אלו כתב דבריו בהסתייגות רבה כמבואר למעין בדבריו.

אומנם לצערנו כיום, שהתקלות מצויות ויש המורים היתר לעצמם לרעות בשדות זרים משהחליטו להתגרש, ומעמדם ההלכתי קל בעיניהם בשל 'הוראת ההיתר' הנזכר לעצמם, יש חשש חמור לתקלה זו מחד גיסא, ומאידך גיסא יש גם שישתמשו במניעת הגט או בדחיית סידור הגט כדי לאלץ ולכפות את האישה לוותר על כתובתה המגיעה לה על פי דין, עמידת האישה על זכויותיה על פי דין יכולה לגרום לעיגונה ולמניעת את סידור הגט – דבר שכשלעצמו יכול להביא גם הוא לזנות של מי שהייתה מקפידה להיזהר ממנה לו היה הבעל נוהג ביושר.

כמו כן יש לשקול איך להתנהל במקרים שבהם נאמר לבעל "שלם את סכום הכתובה מיידית והיחס בינו לאיזון המשאבים ייערך לאחר זמן", כשיש חשש שאחד הצדדים יאמר "אם כן נדחה הגירושין עד שיתבארו כל העניינים" – דרישה זו יכולה לבוא בין בתום לב ובין בחוסר תום לב, כפי הידוע לכל הבאים בשערי בתי הדין, והדבר גורם לדחייה שלא לצורך לסידור הגט, ולפעמים מקשה גם על פתרון הבעיות הרכושיות באופן אובייקטיבי ומנותק מסידור הגט, כשכל אחד מהצדדים חושב שיש בידו 'שוט' ללחוץ על הצד השני. לפיכך יש לדון בשיקול דעת רחב איך ינהג בית הדין בכל מקרה ומקרה, ולא כל המקרים באורחא חדא מובילנן להו.

אף בנוגע לשאר הנושאים הכרוכים בגירושין מלבד תשלום הכתובה – בדרך כלל קיימת עדיפות להשלים הסכם גירושין כולל עוד קודם הגירושין, וכפי שאכן מקובל במרבית תיקי הגירושין הנידונים בבתי הדין. וכן היא ההוראה בהלכה, כהוראה לכתחילה – עיין ערוך השלחן (אבן העזר סימן קנד סדר הגט התמידי סעיף א). אך כשבית הדין נוכח כי מן ההכרח שלא לעכב את הגירושין לפרק זמן ממושך עד השלמת הסדרת ההליך בנושאים הכרוכים, בין בעניין הרכוש ובין בעניין הכתובה, אין מניעה לסדר את הגט קודם לכן. לכן הדבר צריך עיון ובדיקה ושיקול דעת רחב בכל מקרה לגופו, אך הנחת המוצא חייבת להיות שלכתחילה יש לפעול על פי מה שהורונו הקדמונים בסדר גט. ועם זאת כשבית הדין הגיע למסקנה שיש לסדר הגט קודם, היא הטעם אשר היא, יש להבהיר את הדברים במפורש בעת סידור הגט ובביטול המודעות שהבעל ייאמר במפורש שאף אם הפסיקה בעניין הכתובה או הרכוש לא תהיה לרוחו – הגט לא יתבטל.

גוף ההכרעה – התחשיב בנדוננו

ומעתה נהדר לנידון דידן:

באשר לדרך שבו עשה בית הדין האזורי את התחשיב הסופי, יש לבעל דין מקום לחלוק, ולדעתנו התחשיב הוא מוטעה, וכדלהלן:

א. בית הדין האזורי החשיב את זכויותיה הכספיות של האישה ממקום העבודה כזכויות כספיות השייכות לבעל מכוח טענת 'קים לי' כדעת הפוסקים שזכויות אלו נחשבות כמעשה ידיים שעל ידי הדחק, וכדעת הפוסקים שהם שייכים לבעל. וכך גם נקט לגבי כספים נוספים, שאלמלי הסדר איזון המשאבים, היו שייכים לבעל לפי ההלכה, לדעתו של בית הדין האזורי. בהתאם לזה, ראה בית הדין האזורי בהכרעה השיפוטית של בית המשפט באיזון המשאבים על פי החוק הכרעה שנוגדת את ההלכה. וממילא נקט שלהלכה כספים אלו בגזל הם ביד האישה (אף שכפי מה שכתבנו לעיל, הצדדים הגיעו להסכם פשרה שכולל תביעות נוספות של האישה, ואינו תואם להמלצות האקטואריות), ויש לנכותם מדמי הכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדעתנו, בהעדר הסכמה מפורשת לחלוק את הרכוש ולהתנהל ברכוש במהלך הנישואין על פי כללי ההלכה, הרי שכל הנישאים כיום במדינת ישראל נישאים על דעת להפעיל את הסדר איזון המשאבים ביניהם, ובכלל זה חלוקת זכויות פנסיוניות וכדומה בחלקים שווים.

ואנו מדגישים: האמור אינו רק בגלל שהחוק אומר זאת, אלא משום שזאת היא ההסכמה מכללא של כל בני זוג הנישאים במדינת ישראל, אלא אם כן הסכימו אחרת, (ולא ההפך, שלחלוקה זו נדרשת הסכמה מפורשת), וכל שכן בבני זוג שלא שמעו מעודם על התנהלות בדרך אחרת של 'נכסי מלוג' ו'נכסי צאן ברזל' ושל פרטי הלכה רבים. בפסק דין אחר של ההרכב החתום מטה נתבארו הדברים בהרחבה יעוין שם (פסק דינו של בית הדין הגדול מיום ב' בתמוז התש"ף – 24.6.20 בתיק מס' 1151791/4), וכן בפסקי דין נוספים שנתן כל אחד מיחידה הדיינים החתומים מטה [עם חבריו להרכבים אחרים, ולמשל, אך לאחרונה בתיק 1303564/1].

ואם הדברים נכונים באשר לזכויות שצבר הבעל העודפות על של האישה, שיש להעניק את מחציתן לאישה מכוח הסדר איזון משאבים, קל-יחומר בן בנו של קל-יחומר שהזכויות שצברה האישה עצמה, שלא יועברו לבעל ללא שיהיו לאישה זכויות בהן (אלא יאוזנו כחוק).

כך גם לגבי כל הכספים האחרים שבית הדין האזורי קבע שעל פי ההלכה שייכים לבעל, וההחלטה השיפוטית של בית המשפט במסגרת האיזון 'גוזלת' אותו: לדעתנו, אין הדבר כן. הכספים הללו מאוזנים בין בני הזוג כדת וכדינה של תורתנו הקדושה, שהמנהג בעניינים ממוניים הוא יסוד גדול בה, כידוע, ולכן אין סיבה לנכותם מדמי הכתובה.

כשהתקבע בבתי הדין הכלל 'אין כפל זכויות', שלדעתנו בנוי בעיקר על אומד הדעת של הבעל ולא על ניכוי וקיזוז 'גזלות', הוא לא נועד לשלול את איזון המשאבים אלא לומר שאם כתוצאה של האיזון הבעל אמור לשלם בפועל לאישה סכום כלשהו – סכום זה יקוזז מדמי הכתובה, ואם הוא גבוה מדמי הכתובה – סכום זה הוא שישולם לאישה, ולא הכתובה. (אומנם לדעת אחד החתומים מטה גם זה לא מדויק, ובפסק דין אחר נתבאר, ואין כאן מקום להאריך).

לגישתו של בית הדין האזורי עולה עוד שגם אם האישה היא שצריכה לשלם לבעל במסגרת איזון המשאבים את יתרת הזכויות שיש לטובתה, גם אז היא אינה זכאית לתשלום הכתובה, אם הזכויות הכוללות שלה עולות על דמי הכתובה, שהרי לגביהם יוכל הבעל לטעון 'קים לי' שכל זכויותיה שייכות לו, והרי הוא מוחזק בממון הכתובה, וזה לא מסתבר כלל. אלא שכאמור מה שאין 'כפל זכויות' הוא רק מחמת האומדנה שהתחייבותו בדמי הכתובה היא בתנאי שלא ישלם לה בגירושיה כספים אחרים ונוספים משלו.

בהתאם לזה, הקיזוז שערך בית הדין האזורי מסך הכתובה שתשולם לאישה, קיזוז זכויות ששייכות לאישה בשל טענת 'קים לי' של הבעל – לדעתנו, אינו נכון.

זאת ועוד: גם לו היינו מקבלים את ההנחה שיש לדון בזכויות שצברה האישה מדין מעשה ידיים שעל ידי הדחק, לא היה מקום להורות על קיזוזן מתשלום הכתובה, וממילא, גם לא היה יכול הבעל לטעון כנגדם 'קים לי':

הדבר פשוט שתשלום הכתובה הוא לאלתר, מייד לאחר הגירושיה בפועל, וכפי שביארנו, ואילו תשלום הזכויות הוא בעתיד עם היגמלן של הזכויות.

מהגמרא (כתובות קי, א) בסוגיית 'הפוכי מטרטא למה לי' (כאשר יש חובות הדדיים זה כנגד זה), עולה שכאשר זמן הפירעון של החובות אינו אותו זמן החוב הראשון נגבה תחילה, וכשיגיע זמן פירעונו של החוב השני הוא ייפרע, ואין לקזז חובות שבעתיד מהחוב הרובץ כעת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפי זה, גם אם נקבל שיטת בית הדין האזורי שהבעל יכול לטעון כנגד הזכויות הכספיות של האישה, אין זה אלא כאשר יגיע זמנן להיפרע. (והרי, כידוע, אי אפשר לחייב את האישה להוון את הזכויות כעת. יעוין בעניין זה בהרחבה בפסק הדין הנ"ל מיום ב' בתמוז התש"ף – 24.6.20, בית הדין הגדול, תיק מס' 1151791/4, ובפסק דין מיום ב' במרחשוון התשע"ב – 30.10.11, בית הדין באר שבע, תיק מס' 91876/1.) את החוב מחמת הכתובה חייב הבעל לשלם כבר כעת. ולכשיגיע זמן הפירעון של הזכויות הכספיות של האישה היא כבר תהיה מוחזקת בהן, והיא שתוכל לטעון כנגדן 'קים לי' כשיטה האומרת שאין לבעל בזכויות האלו מאומה.

לכן, גם ברמה העקרונית, לא היה מקום להורות על קיזוז הסכומים הללו של זכויות האישה העתידיות מדמי הכתובה, הן אם היו הזכויות הללו נכנסות לאיזון הכללי, הן אם לאו, מאחר שהתשלום שלהן הוא רק בעתיד.

ב. אולם מעבר לאמור, לדעתנו, התחשיב שערך בית הדין האזורי (לשיטתו) – מעיקרו היה צריך להיות הפוך: תחילה היה צריך לקבוע מהו הסכום שראוי לחייב בכתובה מוגזמת, שזהו בעצם הסכום שאותו הוא חייב מחמת הכתובה, ורק לאחר מכן לקזז את הזכויות שהאישה מקבלת ממקור אחר כי 'אין כפל זכויות'.

אך בית הדין ערך תחשיב הפוך: תחילה קיזז מהסכום המקורי (810,000 ש"ח, שלדעת בית הדין עצמו הם סכום מופרז) את הזכויות ששייכות לבעל (לגישתו של בית הדין), ורק לאחר הקיזוז דן ביתרה בכתובה מוגזמת. לדעתנו, לא זו הדרך לתחשיב הנכון והצודק לשיטת בית הדין האזורי. לפי דרך התחשיב הנכונה, לגישתו של כבוד בית הדין האזורי, היה ראוי לפטור לחלוטין את הבעל מתשלום כלשהו, שאם כתוצאה של המסקנה שמדובר בכתובה מוגזמת היה ראוי לחייב רק ב-240,000 ש"ח, הרי הסכום שניתן לאישה בניגוד להלכה (לדעת בית הדין) גדול מהסכום של הכתובה, וכאמור.

מכל מקום הנחת היסוד של בית הדין האזורי שהזכויות שצברה האישה יחושבו (לצורך הקיזוז) כשייכות לבעל מכוח 'קים לי', וכך גם הכספים האחרים שצברה, אינה נראית לנו כלל, כאמור, הן מחמת הדין העקרוני, שהסדר איזון משאבים מחייב גם על פי ההלכה, והן מחמת זה שאף לפי טענת 'קים לי' שטען בית הדין לטובת הבעל, יש לבעל דין מקום לחלוק מאחר והתשלום של הכתובה הוא עכשיו, ואילו הזכויות הם בעתיד, וכמבואר.

נוסיף ונאמר: הסכום שקבע בית המשפט שעל הבעל לשלם לאישה בפועל נקבע במסגרת איזון המשאבים, אך לא רק בגללו, אלא בעקבות תביעה נוספת שהגישה, שאין מקום שנתערב בפרטיה. האישה נענתה להצעת בית המשפט והסכימה להתפשר ולהסתפק בסך של 38,000 ש"ח, ומשכך: אף סכום זה אין מקום לקזז מסכום הכתובה.

בהתאם לאמור, מאחר שחישוב הפשרה של בית דין קמא נעשה רק אחרי הורדת וקיזוז סכומים שלדעתו אפשר ואולי צריך להפחיתם מסכום הכתובה, ולדעתנו אין מקום להפחיתם, לכן סכום הפשרה היה צריך להיות מהסכום המקורי של הכתובה, ומשכך לכאורה סכום הפשרה אמור להיות גבוה מהסכום שקבע בית דין קמא.

אבל מאחר שהשיקולים והדעות לעניין 'כתובה מוגזמת' רבו מספור ומאחר שהאישה לא הגישה ערעור על פסיקת בית הדין, יש בדבר משום הסכמה והשלמה עם פסיקת בית הדין שסכום זה שנפסק ראוי בעיניה.

בנסיבות אלה אין אנו רואים מקום להתערב בפסיקת בית דין קמא והבעל ישלם לאישה סך 240,000 ש"ח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

פסק דין

בהתאם לכל האמור בית הדין פוסק כדלהלן:

- א. הערעור נדחה, הבעל ישלם לאישה עבור כתובתה סך 240,000 ש"ח.
- ב. הערבות שהפקיד הבעל כתנאי לשמיעת ערעורו תועבר לאישה לכיסוי הוצאותיה.
- ג. בית הדין סוגר את התיק.
- ד. פסק הדין ניתן לפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.
ניתן ביום ה' במרחשוון התשפ"ב (11.10.2021).

הרב ציון לודאילוז

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה